

Małek, Janusz

"Herzog Albrecht und die polnische
Königswahl", Stephan Dolezel,
"Zeitschrift für Ostforschung" 13,
1964, h. 3 : [recenzja]

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 2, 289-290

1965

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Posłowie pruscy przywieźli ze Sztokholmu do Prus I wydanie *Nowego Testamentu* w przekładzie szwedzkim i prawdopodobnie pomagali tam w przygotowaniu II wydania. Księcia Albrechta powiadomiono o luterskich poglądach religijnych króla szwedzkiego. Wnet po powrocie Rudolf przesłał Gustawowi Wazie szereg książek i druków ewangelickich m.in. pisma Jana Schwarzenberga, niewątpliwie do przetłumaczenia na język szwedzki.

W 1527 r. Albrecht posłał znów Rudolfa w celu zawarcia sojuszu ze Szwecją. Akta poselstwa nie zachowały się, najprawdopodobniej do sojuszu nie doszło. Natomiast pobyt Rudolfa niewątpliwie wycisnął swoje piętno na postanowieniach sejmku reformacyjnego w Westeras w 1527 r. Pytano go tam zapewne, jak przeprowadzono reformację w Prusach Książęcych i widocznie zastosowano w praktyce jego wyjaśnienia skoro biskupi szwedzcy rzekli się władzy świeckiej za przykładem biskupa sambijskiego Jerzego Polentza oraz skoro ordynacja kościelna szwedzka z czerwca 1527 r. w wielu punktach przypominała ordynację kościelną z 10 grudnia 1525 r. w Prusach Książęcych.

W ten sposób, zdaniem Carlssona, Prusy Książęce wpływały na przebieg reformacji w Szwecji.

Dalsze badania nad tą interesującą problematyką zostały przedstawione na ostatnim kongresie nauki historycznej w Sztokholmie, o czym pisałem już na łamach „Komunikatów”².

Janusz Małek

Stephan Dolezel, *Herzog Albrecht und die polnische Königswahl*, Zeitschrift für Ostforschung, 13 Jg. 1964, H. 3, ss. 478—489.

Autor artykułu przygotowuje dysertację doktorską na temat zależności lennej Prus Książęcych od Polski w okresie rządów księcia Albrechta. Poza tym Dolezel pracuje nad wydawnictwem traktatów międzynarodowych Prus Książęcych w XVI wieku. Omawiany artykuł powstał na marginesie tych większych prac, dotyczy on udziału księcia Albrechta w elekcji królów polskich. Ostatnie słowo w nauce odnośnie tej sprawy należało dotąd do prof. Vetulaniego¹. Artykuł Dolezela wprowadza pewne korektury w oparciu o archiwalia getyńskie (dawne królewieckie), do których nie miał dostępu Vetulani w czasie pisania rozprawy o lennie pruskim. Vetulani przyjmował datę 1531 r. za punkt, od którego Albrecht rozpoczął protestować przeciw niedopuszczeniu go do elekcji Zygmunta Augusta, natomiast Dolezel dowodnie wykazuje, że ks. Albrecht złożył protest 5 dni po koronacji Zygmunta Augusta, tj. już 25 lutego 1530 r. Archiwalia królewieckie pozwoliły więc, jak się wydaje, zakończyć spór kilku badaczy o początek starań księcia Albrechta o dopuszczenie go do udziału w elekcjach królów polskich. Albrecht co prawda, według art. 14 traktatu krakowskiego z 1525 r., miał zapewnione pierwsze miejsce obok króla na sejmach, zjazdach itd., ale nie było tam *expressis verbis* napisane, iż ma on prawo do udziału w elekcjach królów polskich. Wykorzystała tę niejasność artykułu strona polska i nie zaprosiła Albrechta na elekcję Zygmunta Augusta, a później po interwencji samego księcia w Krakowie w lutym 1530 r. ustami Tomickiego zbijała argumenty

² Rec. W. Hubatsch, *Protestantische Fürstenpolitik in den Ostseeländern*, w „Komunikatach Mazursko-Warmińskich”, 1961, nr 4, ss. 615—617.

¹ A. Vetulani, *Lenno pruskie. Od traktatu krakowskiego do śmierci księcia Albrechta 1525—1568. Studium historyczno-prawne*, Kraków 1930, ss. 123 i n.

Albrechta. Doszło nawet w czasie sporu do tego, że Albrecht powiedział, iż układ krakowski 1525 r. uczynił go całkiem i w pełni Polakiem (*ganz und gar zu einem Polen gemacht*).

Nie pomogła i ta argumentacja, skoro starania Albrechta odrzucono. Czy odrzucenie żądań Albrechta było dalekowzroczną polityką Polski? Należy wątpić. Podnosił już to w literaturze S. Bodniak. Ostatecznie strona pruska zrezygnowała ze starań o dopuszczenie do elekcji w 1555 r. Zamiast wchłonąć Prusy Książęce w organizm polski, kazano im kultywować swoją odrębność.

Janusz Mallek

Alfons Miedzianowski, *Rozwój nauk medycznych na Warmii i Mazurach*, Pamiętnik XX-lecia Szpitala Wojewódzkiego im. Mikołaja Kopernika w Olsztynie, „Pojezierze”, Olsztyn 1965, 4°, ss. 226—230.

Po ukazaniu się na początku br. publikacji poświęconej dziesięcioletniej działalności Wojewódzkiego Specjalistycznego Szpitala Dziecięcego, olsztyńska bibliografia lekarska wzbogaciła się ostatnio o nową pozycję. Jest nią *Pamiętnik XX-lecia Szpitala Wojewódzkiego im. Mikołaja Kopernika w Olsztynie*. Celem wydawnictwa było przedstawienie dorobku naukowego lekarzy.

W *Pamiętniku* zwraca uwagę swoim odrębnym charakterem artykuł Alfonsa Miedzianowskiego zatytułowany *Rozwój nauk medycznych na Warmii i Mazurach*. Trzeba przyznać, że temat jest ciekawy i obiecujący. Niestety, treść niezupełnie pokrywa się z tytułem i nie ma cech pracy odkrywczej. Co gorsze, zbyt wiele jak na pięciostronicowy artykuł nagromadziło się tu błędów, złe sformułowanych zdań i zmuszających do sprzeciwu wniosków. Osobną sprawą stanowi zamieszczone piśmiennictwo.

Sprostowania wymagają przede wszystkim te błędy, które są chyba wynikiem pomyłek drukarskich. I tak, nie P. Brettschneider lecz J. (Jan!) Bretschneider i nie „zwany Placotomus” lecz „zwany Placotomusem”. Jest wprawdzie słowo „matrykula”, ale używa się immatrykułować, a nie immatrykułować. Raz czytamy, że Akademię w Braniewie założono w 1568, a drugi raz że w 1586 r. Dużym błędem jest zniekształcenie nazwiska Tripplin (wydrukowano Templin), gdyż niewątpliwie chodzi tu o Teodora Teutolda Tripplina, znanego warszawskiego lekarza, autora wielu poczytnych w swoim czasie powieści podróżniczych. Urodzony w 1813 r. w Kaliszu, wyemigrował po powstaniu listopadowym z kraju i w półroczu zimowym 1831/1832 zapisał się na Wydział Lekarski Uniwersytetu Królewskiego. Podobnie przeinaczono nazwisko wybitnego farmaceuty dorpackiego Oswalda Schmiedeberga na Schmiedebergiera.

Nie są też wolne od błędów tłumaczenia. Zamiast Mateusz Ernest Boretius winno być Maciej Ernest Boretius. Po niemiecku *Matthias* — to po polsku Maciej, a *Matthäus* — Mateusz. *Cogito ergo sum* w dosłownym tłumaczeniu na język polski znaczy „myślę, więc jestem”, a nie „wątpię”, jak przetłumaczył autor, gdyż słowo „wątpię” ma odpowiednik łaciński *dubito*.

Największą grupę stanowią błędy rzeczowe. „Partykularz — pisze m. in. autor — przekształcony został na uniwersytet”. Nie jest to ściśle zgodne z prawdą. Partykularz (jako „pedagogium”) istniał nadal, nawet po otwarciu uniwersytetu i zamknięto go dopiero zarządzeniem elektora brandenburskiego Jana Zygmunta datowanym 17 grudnia 1619 r.

Czytamy dalej: „Rektorami z urzędu byli następcy panujących”. Tu trzeba dodać, że zwyczaj ten praktykowany również na zachodnioeuropejskich uniwersytetach nie był w Królewcu regułą. Nie był następcą panującego ani